

Vanitas-stilleven van Pieter Claesz, 1656

Vanitas in de 17^e eeuw

Vanitas is een schildersthema, dat vooral in Nederland en Vlaanderen in de 17e eeuw werd gebruikt.

Het woord *vanitas* is Latijn en betekent *ijdelheid* en *leegheid*. Met bijvoorbeeld schedels, gedoofde kaarsen, verwelkte bloemen, zeepbellen, vergane boeken, muziekinstrumenten, klokken of omgevallen glazen wordt de ijdelheid, tijdelijkheid en zinloosheid van het aardse gevisualiseerd. De symboliek van een schedel of overrijp fruit verwijst naar de sterfelijkheid. Muziekinstrumenten laten de vluchtigheid van muziek zien, die verklinkt zodra de laatste noot is gespeeld.

Vanitas vanitatum, omnia vanitas is een bekende, aan het bijbelboek Prediker ontleende zegswijze: 'Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid'. Het vanitasschilderij heeft een protestants-christelijke oorsprong. Het spoort de beschouwer aan te beseffen dat zijn aardse leven slechts ijdelheid is, en zich te richten op het eeuwig leven. Memento mori: gedenk te sterven.

Ik heb mij voor mijn ruimtelijke vanitas-stilleven laten inspireren door deze zeventiende-eeuwse schilderijen, waar het thema de vergankelijkheid is: "gedenk te sterven".

In tegenstelling tot de oude schilderijen, moet mijn werk de toeschouwer juist niet aansporen zijn aardse leven geheel af te stemmen op een eeuwig leven na de dood, maar uit dit aardse leven te halen wat er in zit, want met de dood is het afgelopen.

***“Memento vivere, mors vanitas est!”
(Vergeet niet te leven, de dood is ledigheid!)***

De lijst van de 17^e-eeuwse schilderijen heb ik horizontaal gebruikt en gemaakt tot een dienblad. Dit dienblad, geplaatst op een serveerwagentje, maakt het driedimensionale object tot een gerecht, verschalkt door de dood.

Joke Zaal